

НАШІ ОБЕРЕГИ

СИМВОЛИ ТА ОБЕРЕГИ ДВОРУ НАШОГО

- Оповідання
- Казки, легенди
- Вірші
- Прислів'я та приказки
- Загадки, лічилки, скоромовки

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 133.522.1
ББК 74.200
С37

Серія «Наші обереги» заснована 2005 року

С37

Символи та обереги двору нашого / упор. О.П. Макаренко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 128 с. — (Наші обереги).

ISBN 978-966-10-1678-0
ISBN 978-966-10-1912-5 (серія)

У посібнику дібрано та систематизовано матеріал про символи та обереги українського двору: криницю, вербу, калину, вишню, соняшник, мак тощо. Посібник містить вірші, оповідання, казки та легенди, прислів'я та приказки, загадки, лічилки, скоромовки.

Посібник стане у пригоді вихователям дошкільних навчальних закладів, учителям, студентам, батькам і всім, хто захоплений у свій рідний край, його минувшину і сьогодення.

УДК 133.522.1
ББК 74.200

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1678-0
ISBN 978-966-10-1912-5 (серія)

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

Передмова

Мого серця святий оберіг.

Я повертаюсь в мріях до дитини,
що серцю наймиліша з юних літ,
там під вікном весною кущ калини
вбирався в ніжний, у рожевий цвіт.

C. Якобчук

У кожного з нас із дитинства залишаються спогади, що бентежать душу: добрий дух рідної домівки, тепло домашнього вогнища. Рано чи пізно, в горі чи в радості ми повертаємося до них.

Хто в дитинстві не відчував припливу життєвих сил від паходіїв трав та квітів, що росли на подвір'ї та у садку, не милувався стрункими й ніжними біло-рожевими мальвами та чорнобривцями, яскраві суцвіття яких вигравали у сонячному промінні всіма відтінками золотисто-жовтих та оранжевих барв, не пив цілющу, найсолодшу холодну воду з рідної криниці, не ласував спілими соковитими вишнями та духмяними яблуками і грушами?

Рідний край є тим оберегом, з яким тісно пов'язане дитинство та юність людини, а то й усе життя. Це те святе, чим ніколи не можна зневажати, не можна його забувати та цуратися.

Дошкільний вік — особливий, унікальний за своєю значимістю період в житті людини. Це час активного пізнання навколошнього світу, суті людських стосунків, усвідомлення себе у предметному і соціальному середовищі, яке знаходить своє продовження в подальшому розвитку дитини.

Вивчення культури свого народу на початковому етапі становлення особистості — актуальне завдання сучасної дошкільної освіти. Народна культура є берегинею вікових традицій, до-свіду, самосвідомості нації, а також виразником філософських, моральних і естетичних поглядів та ідеалів.

Любов до свого народу, до квітучої землі починається із за-
милування природою рідного краю, пізнання народних традицій
та звичаїв людей, серед яких дитина живе. Наші діди і прадіди
берегли їх, передавали з покоління в покоління для того, щоб
нашадки не забували своє коріння, свою історію, щоб ніколи не
пересихало вічне джерело народної мудрості.

Кожна людина з дитинства і до старості перебуває в полоні
традиційних уявлень народу, висловлюваних у казках, легендах,
переказах, загадках, прислів'ях та приказках. Близькість дітям
народної творчості обумовлена саме тим, що її образи пов'язані
з усім устроєм їхнього життя, з рідною природою.

Сподіваюся, ця книжка викличе у дошкільників та молод-
ших школярів цікавість до звичаїв сімейного роду, традицій
свого краю, своєї країни, її символів та оберегів, до розмаїтого
світу природи, пробудить бажання досліджувати і розкривати її
таємниці.

Зазирніть хоча б на мить у свій оберіг...

Ольга Яловська

ТОБІ ЯБЛУЧКО — МЕНІ ГРУШЕЧКА

Любе дитя, хочу показати тобі ще одне деревце, яке здавна шанують українці. «Яблуні в цвіту — яке це диво», — співається в пісні. Гарне дерево і коли пломенє червоними яблуками під кінець літа. Послухай вірш Вадима Крищенка:

Медом яблуко налите
Зачепилось на гіллі.
По садочку ходить літо
У солом'янім брилі.
Літо яблука зриває
І підносить дітлахам,
Гарну пісеньку співає:
— Трам-трам-тара-ра-рам.
Цьому дам і тому дам...
А маленькому — найбільше,
Подарую цілий ківш.
Покуштуйте, любі діти,
Подаруночок від літа.

І до першого снігу висять яблучка на дереві, ніби снігурі.

Яблуня — морозостійке деревце, досить витривале. Коли воно цвіте — то пелюсточки білі або біло-рожеві і пахучі-пахучі! А як пахнуть різномальоріві яблучка! Ти нюхав їх, любий Піз-найчику? Hi?! То спробуй понюхати і сказати, чим вони пахнуть. Так, літом, медом, травами і ще чимось невловимо приємним.

Яблуня — символ краси. Та щоб ти знато, міле дитя, яблука мають і лікувальні властивості. Певне, тому це дерево і вважають оберегом. Недарма в народі кажуть: «Якщо з'їсти хоч одне яблучко вдень, то й лікуватися не треба». А якщо ще й горішок один чи два...

А ще, рани на руках і губах можна лікувати натертими яблуками, перемішаними з жиром. Свіжим соком антонівки натирали бородавки, щоб позбутися їх. Цілющий чай з листя та пелюсток квітів давали малюкам від кашлю і застуди. І ще багато чого лікували яблуками.

Яблука — у великий пошані в українців. Певне, тому їх і святять у церкві на Спаса, 19 серпня. Складають до кошика поряд з іншою садовиною і несуть до церкви, а вдома потім ласують з медом.

А які смачні страви з яблук! Любий Пізнайчику, признайся мені — ти ж любиш і пиріжки з яблуками, і пироги, і струдлі. І певне, не раз смакував яблучними варениками, повидлом, джемом. А які смачні компоти з яблук, а взимку — узвари з сушени!

А ще, любе дитя, яблуню використовували у весільній обрядовості — обруч для весільного вінка виготовляли з молодих пагінців та цвіту яблуньки, прикрашаючи колосками жита. Про це і в пісні весільній співали:

Яблуне, яблунечко,
Золотая верховинечко!
Треба тобі вершечок стяти,
Старосту почастувати.

Є про неї і казки, й оповідання, і вірші.

Яблунева літературна скринька

Яблуня (Казка)

Жили колись чоловік з жінкою. Та була в них дочка Яблуня. Ще маленькою усе господарство на собі тримала. Своїх батьків любила та піклувалася про них. Росла Яблуня в любові, красі, доброті та праці. Ніщо, здавалось, не порушить таке щастя.

Яблуня виросла, стала жінкою гарною, вродливою. Мала довге каштанове волосся, карі очі, довгі вії та лагідні, працьовиті руки. Та її спіtkalo горе. Вона залишилася без батьків. Її серце було оповите смутком та жалем. Кожен день вона біля вікна дивилася на небо, затягнуте хмарами, і гірко плакала, змиваючи біль гарячими слізами. «Я одинока, я одна, як місяць

квітка, і з вдячністю за порятунок імператор назвав її імператорською і зробив цю квітку своєю емблемою.

Глянув ще раз Господь на різnobарв'я квітів і вигукнув із захопленням:

— Яка краса! Яке диво! Яка довершеність!

Неподалік стояли гарненькі квіточки з чорненькими брівочками — чорнобривці.

А поряд була квіточка, яка по одному очку мала. Це ж був мужній наш барвінок. Промовив Господь до нього:

— Цілий рік тебе будуть шанувати люди, бо вважатимуть символом життя.

Квітуйте, радуйте своїм цвітом людей. Ви — життя, надія, натхнення, щастя кожної людини.

Ось бачиш, яка гарна легенда, правда?

І вірші чудові, і загадки. Тож ти зрозумів, любий Пізнайчику, — квітам конче потрібно жити і радувати красою навколошній світ. І варто пам'ятати, що зустріч з ними — це розмаїття вражень, це покращення настрою, це радість душі, це трепет листячка у квітнику, а не оберемок понівечених рослинок. Квіти завжди чекають на нас, щоб подарувати свою красу. Подивися в ясні оченята квітів і покажи свої: добрі, чесні, велиcodушні. Подаруй їм своє захоплення і шану. Вирви зіллячко, яке заважає їм рости. Посади нові квіти, як пише у своєму вірші «Посаджу я квіти» Володимир Лучук:

Мамо, мамо, дай лопатку,
Я піду копати грядку...
Рожі, мальви і дзвіночки
Посаджу я в три рядочки.
Буде їх роса поїти,
Буде щедро сонце гріти.

ЦІКАВИНКИ

Народний сонник

Абрикос — спокій, радість.

Верба — смуток.

Вишні — смуток.

Груші — до втрати, сльози.

Калина — сварка, суперечка.

Сливи — хвороба.

Квіти — багато — смуток; білі — радість.

Яблука — хвороба; їсти — гнів, розчарування;

збирати — домашні неприємності; бачити — неприємності.

Ягоди — сльози, їсти — хвороба.

Соняшник — безмежна відданість.

Мак — спокій.

Символіка

Верба — відвертість.

Мак — краса, молодість.

Мальва — краса, холодність.

Народні прикмети

Верба зацвіла в ясну погоду — літо буде тепле, щедре на мед.

Барвінок — лише виткнувся і рясно зацвів — трави влітку буде багато.

Якщо до восьмого травня не зацвіли яблуні — це на неврожай.

Якщо на Маковея зробити відвар з освяченого зілля, то дитя одужає.

ЗМІСТ

Передмова	3
Ще раз про хату	5
«Із криниці-студениці...»	11
«Ой вербиченько»	20
Вклонися калині	38
Ой, вишенька...	55
Тобі яблучко — мені грушечка	65
Сонячний соняшник	84
«Мак, мак, маківочка»	99
Посаджу я квіти	113
Цікавинки	123
Список використаної літератури	124

Навчальне видання

Серія “Наші обереги”

МАКАРЕНКО Ольга Петрівна

СИМВОЛИ ТА ОБЕРЕГИ ДВОРУ НАШОГО

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактори *Оксана Базан, Ірина Рибніцька*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Комп’ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 25.02.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 7,44. Умовн. фарбо-відб. 7,44.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48

E-mail: publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1678-0

9 789661 017558